

Piemontský skot

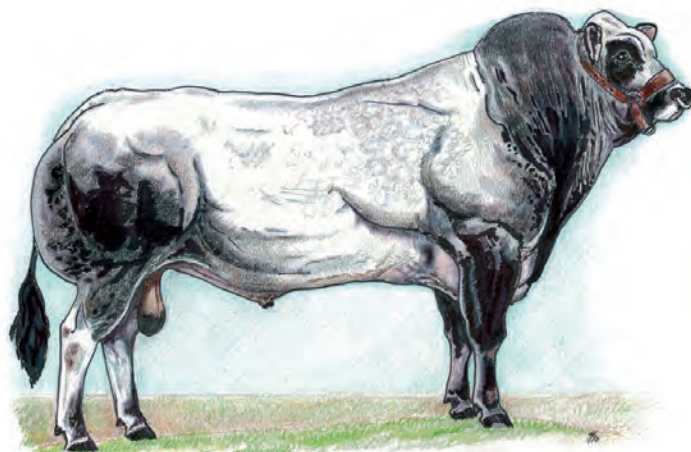

La Razza bovina Piemontese neboli česky plemeno piemontese známe jako velmi ušlechtilou rasu, která vyniká extrémním osvalením, vynikající kvalitou masa a jemnou kostrou. To je plemeno piemontese dnes, ale kde jsou jeho kořeny a kam toto plemeno směřuje?

Charakteristika plemene

Piemontese je nejvíce rozšířené původní italské plemeno (před plemeny chianina, marchianina a romagnola) a celkově druhé nejpočetnější plemeno chované v Itálii. Jde o plemeno středního tělesného rámce. Krávy v dospělosti dosahují kohoutkové výšky 132 cm při hmotnosti 552 kg. Plemenní býci používaní v plemenitbě musí ve věku čtyř let měřit minimálně 135 cm v kohoutku a vážit 850

kg. Růstová schopnost plemene je na velmi solidní úrovni, když v testáčích stáji dosahují nejlepší jedinci ročních hmotností kolem 560 kg, což odpovídá životnímu přírůstku kolem 1400 gramů denně. Ve fázi intenzivního růstu zhruba od sedmi měsíců do 16 měsíců jsou přírůstky na hranici 1700 gramů. Typickým znakem piemontských zvířat je velmi jemná kostra a kůže při výrazném osvalení a nízkém protučnění masa.

C313Y je název mutace na genu myostatinu, která je odpovědná jak za osvalení, tak i za „libovost masa“ u tohoto plemene (a vyskytuje se i u fylogeneticky příbuzných plemen, kde je ale považována za nežádoucí). Velmi důležité je, že dvojí osvalení se rozvíjí u piemontských telat až ve věku tří měsíců, a tudíž nemá vliv na průběh porodů a telení. Výtěžnost záměrně vykrmených piemontských zvířat je na úrovni 70 až 72 procent (proti asi 56 % u našeho českého strakatého plemene), maso je velmi jemné, charakteristické chuti s velmi malým obsahem tuku i cholesterolu (asi jen polovina „běžného“ hovězího masa).

Exteriér piemontských zvířat je velmi ušlechtilý, konstituce je jemná, ale pevná, charakteristickým znakem je výborná chodivost. Barva je plášťová od bílé přes odstíny šedé až po světle hnědou. U některých linií býků se vyskytují černé odstíny kolem očí, na krku, končetinách či kýtě. Telata se velmi často rodí téměř hnědá, vybarvují se zhruba do deseti měsíců.

Jatečný trup piemontských zvířat je extrémně osvalený a téměř bez tuku

Od historie po současnost

Kde se plemeno piemontese vzalo a kde jsou jeho kořeny? Teorie říká, že asi před 25 až 30 tisíci lety, v období paleolitu, začíná oblast Itálie masivní průnik přistěhovalců z tehdejšího západního Pákistánu (mimořádně haplogrupa G lidského Y chromozomu, která vznikla právě ve zmiňova-

ném období v oblasti Pákistánu, je typická právě pro oblast severní Itálie). Co bylo důvodem této migrace, se asi nikdy nedozvíme, ale jistě víme, že oblast Piemontese se svými vysokými horami se stala jakousi pastí pro tyto kočovníky. A spolu s nimi i pro jejich skot, kterým byla původní primitivní forma zebu. Tato zvířata se zde křížila s původními plemeny, což dalo za základ plemeni piemontese – jedinému evropskému plemeni, které má prokazatelně v genové výbavě geny zebu. Důležitá je poznámka, že u jednoho z místních rázů skotu z oblasti města Alba se ojediněle vyskytovala telata s extrémně vyvinutými bedry a zádi. V místě vzniku se plemeno chovalo až do dvacátých let tohoto století v klasické trojstranné užitkovosti maso-mléko-tah. Pak se ale začínají v populaci prosazovat zvířata s nadprůměrným osvalením.

Současnost

Od šedesátých let dvacátého století se datuje počátek intenzivní plemenářské práce zaměřené na typické masné ple-

Piemontské maso se prodává zejména ve značkových obchodech

Firmy, které zpracovávají piemontské maso, jej rozesílají kurýrem po celé Itálii. Přesné množství i kategorii – od 0,1 kg

Před většinou takových obchodů se zákazník z výpravných publikací dozví, proč kupovat piemontské maso

Asi 30 % zvířat se chová tradičním způsobem – základem je letní vysokohorská pastva

Většina zvířat se dnes již ale chová intenzivním způsobem – v otevřených unifikovaných stájích využívajících výhod příznivého klimatu

meno středního rámce, s vynikajícími parametry konverze živin, jatečných a výkrmových vlastností. Přelomem je pak 11. únor 1960, kdy vzniká ANABORAPI, národní asociace chovatelů plemene piemontese, která vede plemennou knihu a odpovídá za šlechtění tohoto plemene. Plemeno zaznamenává od založení ANABORAPI bouřlivý rozvoj a je druhým nejpočetnějším plemenem chovaným v Itálii (po holštýnském). V roce 1988 bylo v plemenné knize zapsáno necelých 28 tisíc krav (průměr na farmu 16 zvířat), v polovině roku 2012 124 tisíc a v roce 2015 je to 126 tisíc krav v plemenné knize. V současné době je průměrný počet krav v jednom stáde zhruba 30, ale víc než 50 % krav je chováno ve stádech nad 50 matek.

ANABORAPI centrálně a nutno říci, že velmi úspěšně řídí plemenářskou práci v piemontských stádech. V odchovně monopolně testuje mladé býky (asi 220 ročně), z nich každý rok vybere kolem 30 inseminačních býků, od kterých vyrobí limitované množství inseminačních dávek. Tím brání příbuzenské plemenitbě v populaci. Ročně ANABORAPI produkuje 450 000 inseminačních dávek (z toho se 50 tisíc vyváží do zahraničí).

Ve specializovaných obchodech si můžete zakoupit i seno, kterým se piemontský skot vykrmuje

Pokrok ve šlechtění

Ke plemenářským úspěchům jednoznačně patří, že:

- podíl těžkých porodů u jalovic klesl od roku 2004 z 18 % na méně než 10 % v roce 2015;
- i přes menší populaci se daří držet koeficient příbuzenské plemenitby pod 1,5 %;
- probíhá zjišťování temperamentu u pětíměsíčních zvířat za účelem selekce na vyrovnaný charakter a manipulovatelnost zvířat;
- na základě tělesných rozměrů všech býků narozených po roce

1999 je kalkulován od roku 2011 index pro rámeček zvířat.

Plemeno, které je obětí vlastního úspěchu?

Možná trochu matoucí pro českého chovatele masného skotu je nyníjší systém chovu tohoto plemene v Itálii, který probíhá na dvou zcela odlišných platformách. Od svého počátku sleduje ANABORAPI systematicky masnou i mléčnou užitkovost piemontů, aby pak někdy kolem roku 1995 přestal zcela publikovat mléčnou užitkovost.

Přesto se ale velká část piemontů každoročně vyhání na stráně Alp, kde se každý den dojí a z jejich mléka se vyrábí speciální sýry. Tato zvířata spásou během krátkého období května až září celé svahy a postupují z podhůří od nadmořské výšky 500 m až téměř do 1500 metrů nad mořem. Další část zvířat je chována v naprosté rovině Pádské nížiny, kde cena půdy dosahuje astronomických výšek a zvířata jsou celoročně chována ve stáji na krmivech vyrobených na orné půdě. Obě tyto populace jsou si ve šlechtění i v selekci rovné, ale podíl pasených stád stále klesá a dnes je na 30 %. A důvod? Perfektně propracovaný marketing výroby, zpracování a prodeje piemontského masa vyhnal ceny zvířat do astronomických výšek. Není výjimkou, že v určitých obdobích roku je cena za záměrně vykrmeného býka nad hranici 5 eur za kilogram živé hmotnosti. Výsledkem je jistá stagnace chovatelů, nezáměr o prodej plemenných zvířat a úplná ignorace ve sledování mléčnosti matek. Tato situace velmi komplikuje šlechtění zvířat ve státech, kde se piemont chová klasickým pastevním systémem.

Zvířata pastevního chovu se vykrmuji od osmi měsíců, zvířata z intenzivních farem často již od čtyř měsíců

Piemontese v České republice

Po prvním dovozu zvířat z Dánska v roce 1991 a jednom importu ze SRN (z italských původů) bylo do ČR importováno několik set mladých zvířat pro produkci embryí. Tato zvířata dnes tvoří základ čistokrevných stád. V prvních letech v podstatě vůbec nedošlo ke zvýšení základních stavů zvířat – stáda se prakticky dva roky využívala téměř výhradně pro produkci embryí. Následně se počty zvířat lineárně zvyšovaly až na 600 krav, aby se ustálily na současných zhruba 400 kravách.

Nejlepší chovatelé dosahují hmotnosti telat 191 kg ve 120 a 294 kg v 210 dnech (průměr obou pohlaví), viz tabulka.

Pro chovatele tohoto plemene je samozřejmě obrovskou výzvou zvýšení počtů tohoto plemene v čistokrevné plemenitbě. V době, kdy se obecně stavy masných zvířat zvyšují, počty piemontů v nejlepším případě stagují. Není zcela vylou-

čeno, že právě úspěch plemene v zemi původu (a jeho důsledky) může být za neúspěchem v jiných státech.

Mírný optimismus vzbuzuje zvýšený zájem chovatelů, kteří chtějí plemeno s excelentní kvalitou masa a vynikající

zmasilostí. Již máme několik případů, které následují italský vzor a finalizují svá zvířata přímo na farmách – čímž výrazně zvyšují svůj profit. Lineárně stoupá zájem výkrmců a řezníků o toto plemeno a jeho křížence.

Stabilní je pak zájem chovatelů v křížení pro použití piemontských býků zejména na jalovice. Plemeno je v křížení pověstné také svojí chodivostí a odolností.

Šlechtění v poslední době směřuje ke zvýšení tělesného rámce (z italských inseminačních býků se používají plemenci s rámcem nad 110) při zachování příznivého telení. V hledáčku selekce je také zvýšení růstového potenciálu plemene na úroveň italské populace.

Naši chovatelé mají možnost používat špičková zvířata z italské populace (zejména inseminační býky) a pravidelně nakupují i v centrální odchovně plemených býků v Carrú, či přímo na výstavách. Věříme, že plemeno si najde u nových či stávajících chovatelů své příznivce. Je mnoho důvodů, pro které si to plemeno piemontese zaslouží.

Pořadí	Chovatel	Telat	Hmotnost – 120 dnů		Hmotnost – 210 dnů	
			zváženo	kg	zváženo	kg
1	Roman Pavelka, Javorník	6	100 %	191	100 %	294
2	Jana Švidrnochová, Lutonina	12	92 %	180	92 %	283
	Zdeněk Jaroš, Rosička	8	100 %	185	100 %	274
	ZD Agroholding Bernartice	30	23 %	188	33 %	265
3	Radek Harvalík, Kratušín	7	43 %	158	43 %	263
	Loudy, s. r. o., Seletice	57	74 %	163	81 %	258
	Marie Tesárková, Vlastějov	21	57 %	171	57 %	257
4	ZD Liptál	6	67 %	132	67 %	222
5	ZD Francova Lhota	61	2 %	127	30 %	177

Čeští chovatelé používají špičkovou italskou genetiku – býk Ostu má v ČR plemennou hodnotu pro růst 128, v Itálii má chovný index 122 a masný index 124

Piemontské krávy jsou velmi starostlivé matky

Býk Uzlík ZPI664 je s plemennou hodnotou pro růst 118 a s velmi snadným telením jedním z nejlepších českých inseminačních býků

Býk Bača z Vlastějova je synem výstavního italského šampióna Terano, je TOP býkem pro osvalení s plemennou hodnotou 120

Jak (ne)šlechtíme na bezrohost

Bezrohost je u evropských plemen, která nejsou přirozeně bezrohá, velmi trendy – neboli populární. Je pravda, že důvody, které ospravedlňují přítomnost rohů, už asi pominuly (vlci, soupeření býků o plemence, uvazování u krmného stolu atd.) a genetická bezrohost má své ekonomické přínosy zejména u masných plemen.

Jak říká klasik, „trocha teorie nikoho nezabije“, ale praxe je praxe. Chovatelé v dnešní době již rohatost u svých zvířat v zásadě vůbec nepotřebují, je jim spíše na obtíž. Zvířata se ve volném ustájení navzájem zraňují, jsou nebezpečná pro ošetřovatele. A pokud nejste zrovna chovatel dojných nebo kombinovaných plemen, je odrohování celkem technicky náročné. Ostatně, kdo odrohovával na pastvě, mohl by o tom vyprávět. Navíc ekologické zemědělství odrohování v zásadě nepovoluje, což je obrovský problém.

To vše v součtu vede k tomu, že genetická bezrohost má zelenou nejen u masných plemen. Teorie je poměrně jednoduchá: dva geny, z nich jeden ovlivňuje jednoduše růst pravých rohů, a druhý, který ovlivňuje výskyt tzv. volných rohů (vaklů). Tyto geny se navzájem ovlivňují, ale kombinací je celkem pouze 18, takže s nimi lze reálně pracovat (navíc, když máte genetické testy na pravé rohy, které jsou u většiny plemen celkem spolehlivé – viz tabulka 1).

Dopady bezrohosti na masnou užitkovost

Se vzrůstající frekvencí homozygotně bezrohých zvířat v populaci původně rohatých plemen začínají chovatelé pozorovat i nežádoucí efekty bezrohosti. Jde zejména o menší osvalení zvířat a ztrátu v kapacitách těla, které jsou pro masnou užitkovost velmi důležité. Klasický je případ plemene limousin, kde je s bezrohostí spojena

ztráta genu F94L označovaného jako „profit gen“. Ne nadarmo patří většina bezrohých plemen mezi plemena mateřského typu. Proto se rohatá plemena, která začínají pracovat s bezrohostí, vrací na startovní čáru ve šlechtění v masné užitkovosti.

Ekonomické problémy s bezrohostí u piemontů

Plemeno piemontese vděčí za své dominantní pozitivní vlastnosti mutaci v genu pro myostatin (podobně jako plemeno limousin). Výrazné osvalení i kvalita masa (nízký obsah tuku, cholesterolu i jemnost) jsou důvodem pro chov plemene v Itálii, ale i v celém světě. Vždyť i naši

nejúspěšnější chovatelé finalizují svá zvířata až do kuchyní svých zákazníků. Možná ztráta těchto vlastností by pro plemeno asi byla likvidační. Navíc v Itálii vzhledem k převažující technologii chovu není odrohování zhruba ve třech měsících problémem. Proto není v Itálii šlechtění na bezrohost na pořadu dne.

Genetické problémy s bezrohostí u piemontů

Již od roku 1927 (viz publikace K. C. Prayaga et al.) se začínají množit spekulace a následně i fakta o tom, že bezrohost není pravděpodobně definována pouze dvěma geny, ale že zejména u plemen s podílem zebu

(bráhmanského skotu) je situace složitější. Vzájemným křížením s plemeny angus, hereford a simental se potvrdila existence tzv. genu afrického rohu označovaného jako Ha.

Tento gen modifikuje fenotypový projev dvou již výše zmiňovaných genů a velmi znesnadňuje šlechtění na bezrohost i u plemene piemontese. Skutečnost, že tento gen není možno detekovat žádným komerčně dostupným testem, znamená, že šlechtění na bezrohost je u piemontů prakticky vyloučeno. Tím je plemeno piemontese samozřejmě v relativně velké nevýhodě. Zejména chovatelé, kteří jsou v režimu ekologického zemědělství, mohou nedostupnost bezrohých plemenů pocítovat jako konkurenční nevýhodu.

Světlo na konci tunelu?

Při našich dotazech na italské kolegy v ANABORAPI na šlechtění na bezrohost, jsme stále ujišťováni, že se na věci pracuje a že monitorují výskyt plemene s volnými rohy. Německý býk Grandios P by měl být podle dostupných informací prvním inseminacním bezrohým piemontským býkem. Tento býk ale nemá v ČR žádné potomky v kontrole užitkovosti masných plemen a v Německu nemá žádné dostupné plemenné hodnoty. Tudiž jeho vliv na kvalitu jeho potomstva lze zatím jen velmi těžko odhadnout. Takže bezrohost u plemene piemontese je zatím asi jen malé světlo na konci tunelu.

Ing. Pavel Káčer

Tab. 1 – Interakce genu pro rohatost (P) a genu pro volný roh (Sc)

Genotyp		Fenotyp	
pravý roh	volný roh	býci	plemenice
PP	Sc Sc	vakl	vakl
PP	Sc sc	bezrohý	bezrohá
PP	sc sc	bezrohý	bezrohá
Pp	Sc Sc	vakl	vakl
Pp	Sc sc	vakl	bezrohá
Pp	sc sc	bezrohý	bezrohá
pp	Sc Sc	rohatý	rohatá
pp	Sc sc	rohatý	rohatá
pp	sc sc	rohatý	rohatá

Tab. 2 – Interakce genu afrického rohu na bezrohá zvířata

Fenotyp pro rohy	Genotyp afrického genu	Fenotyp zvířat	
		býci	plemenice
P – bezrohé zvíře	Ha Ha	rohatý	rohatá
P – bezrohé zvíře	Ha ha	rohatý	bezrohá
P – bezrohé zvíře	ha ha	bezrohý	bezrohá
pp – rohaté zvíře	bez genu	rohatý	rohatá
V – vaklové zvíře	Ha Ha nebo Ha ha	??? rohatý	??? rohatá
V – vaklové zvíře	Ha ha nebo bez genu	vakl	vakl

Kontakty

Klub chovatelů plemene piemontese
Zdeněk Novák – předseda
Pulčín 26, 756 12 Horní Lideč
novak.zdf@volny.cz

Český svaz chovatelů masného skotu
Těšnov 17, 110 00 Praha 1
www.cschms.cz
info@cschms.cz

ZD Francova Lhota
www.zd-francovalhota.cz

Zemědělské družstvo „Agroholding“
Bernartice
www.agroholding.cz

Loudy s. r. o.,
Seletice
www.dvur-seletice.cz

Marie Tesárková,
Vlastějov
tesarek.autodoprava@centrum.cz

Jana Švidrnochová,
Lutonina
polanska.jana@centrum.cz

ANABORAPI
Italská národní asociace chovatelů plemene piemontese
www.anaborapi.it

Rozhovor se...

Zdeňkem Novákem, předsedou Klubu chovatelů plemene piemontese

Proč právě piemontese, jak jste si toto plemeno vybral? Co na něm upřednostňujete?

Počáteční představa o plemeni, z něž by se vytvořilo masné stádo, byla rámcová. Vzhledem ke kopcovitému terénu, kde se Francova Lhota nachází, se mělo jednat o plemeno chodivé, středně rámcové a ne příliš náročné na výživu – aby byly jalovice schopné dorůst do pohlavní dospělosti pouze z pastvy. Zkoušeli jsme připouštět například i limousinskými, anguskými či blonde d'Aquitainskými býky, ale výsledky nedopadly podle očekávání. Piemonti navíc lépe reagovali na antibiotika, která se tehdy dost používala na vyvstávající obtíže, než se zavedl správný systém odchovu. Důvodů bylo více, ale nakonec se učinilo rozhodnutí, že Francova Lhota se bude specializovat pouze na plemeno piemontese.

Proč se piemont v ČR tolik nerozšiřuje?

Podle mého názoru jsou hlavní důvody následující:

- strach z těžších porodů,
- nedostatek plemenných býků,
- nižší porážková hmotnost,
- temperament,
- špatná informovanost o plemeni.

Je český spotřebitel schopen zaplatit za kvalitní hovězí maso z plemene piemontese?

V ceně kvalitního hovězího masa nevidím problém, spíše v nabídce.

V celé ČR jsou pouze jedny jatky, které se specializují na piemontské maso, část se prodá ze dvora a zbytek se ztrácí v sítích jatek. Navíc chybí seznam farem s bourárnami, kde by se dalo piemontské maso koupit.

Zpeněžují chovatelé piemontese v mase nebo prodávají zástav?

Myslím si, že většina chovatelů prodá zástav do zahraničí. Vede je k tomu

cena zástavu, která je vyšší než u ostatních plemen, zhruba o 3 až 5 korun za kilogram. Vzhledem k náročnosti plemene na výkrm ho lze provádět jen v oblastech s kvalitní krmivovou základnou. Zde už chovatelé narážejí na dilema, zda vykrmovat piemonta nebo rámcová zvířata s vyššími přírůstky. Při konečném zpeněžení jatky hledí spíše na velikost JUT, nikoli na kvalitu.

Zkuste odhadnout směr šlechtění plemene.

Šlechtění plemene piemontese by se mělo ubírat následujícími směry:

- udržet snadnost telení,
- vybírat více býků s vyšší mléčností dcer,
- chodivost,
- temperament,
- rámcovější zvířata.

Plemeno měsíce připravili:
Ing. Pavel Káčer, Zdeňkem Novák
Za redakci: Lukáš Prýmas

Archiv časopisů Profi Press už umí vyhledávat! Články už od roku 1920 ...

PP Předplatné E-shop AGRO-obchod O nás Kontakty přihlášení / registrace Partnerské časopisy Hledat

Zemědělec roku Komunální politik roku Den zemědělece Naše pole Dny zahradní a komunální techniky Celoslovenské dni poľa **Archiv časopisů**

Hledání:

Hledat

Roky Časopisy

Zemědělec

Přejít na archiv

Úroda

Přejít na archiv

Farmář

Přejít na archiv

Mechanizace zemědělství

Přejít na archiv

Náš chov

Přejít na archiv

www.profipress.cz